

การพัฒนาชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนไทย
(Development of the core set of Health related messages for Thai people)

1. หลักการ เหตุผล ความจำเป็น

การสื่อสารสุขภาพ (Health Communication) เป็นการปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการยกระดับความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน⁽¹⁾ ในปัจจุบันประชาชนมีทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพหลากหลายช่องทาง ทำให้ในแต่ละวันประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจำนวนมาก ผลก็คือ ประชาชนมีความตระหนักและมีแนวทางที่หลากหลายในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มประชากรที่มีความรู้ด้านสุขภาพจำกัด (Limited Health Literacy) อาจมีความเสี่ยงที่จะเกิดความสับสนในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมสุขภาพและใช้บริการสุขภาพอย่างเหมาะสม^{(1) (2) (3) (4) (5)}

การทำให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพมีความชัดเจน เจาะจง และสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับสถานการณ์ของบุคคล จึงเป็นการปฏิบัติที่หลายประเทศนำไปบรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติหรือแนวปฏิบัติเพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน⁽⁶⁾ และประเทศออสเตรเลีย⁽¹⁾ ฯลฯ กอปรกับการศึกษาวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพพบว่า การพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการสื่อสารสุขภาพเป็นเครื่องมือยกระดับความรู้และนำไปสู่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น

กรมอนามัยในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศทำหน้าที่เป็น National Health Authority ในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและระบอบอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อการกำกับดูแลและยกระดับงานส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและเขตสุขภาพให้เข้มแข็ง ได้เล็งเห็นถึงปัญหาด้านสุขภาพและช่องว่างระบบสุขภาพของการขาดฐานข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพประชาชนไทย และเพื่อประโยชน์ในการยกระดับความรู้ของประชาชนต่อไป จึงเห็นสมควรในการสร้างนวัตกรรม “ชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นเพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับประชาชนไทย” จึงได้พัฒนานวัตกรรม (Administrative or Organization Innovation) นี้ขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างนวัตกรรม “ชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการยกระดับความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย (จัดการสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว)”
- 2) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย
- 3) เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับบุคลากรและองค์กรด้านสาธารณสุขนำไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการสื่อสารสุขภาพกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง :-

- 1.Australian Commission on Safety and Quality in Health Care. Health literacy: Taking action to improve safety and quality. Sydney: ACSQHC, 2014.
- 2.CONSORTIUM HE. COMPARATIVE REPORT OF HEALTH LITERACY IN EIGHT EU MEMBER STATES. THE EUROPEAN HEALTH LITERACY SURVEY HLS-EU (FIRST REVISED AND EXTENDED VERSION, DATE JULY 5TH, 2013), ONLINE PUBLICATION: <http://www.health-literacy.eu>.
- 3.onson S.; Good S.; Osborne RH., Health literacy toolkit for low and middle-income countries: a series of information sheets to empower communities and strengthen health systems. New Delhi: World Health Organization, Regional Office for South-East Asia. 2015
- 4.Cutilli CC Bl. Understanding the Health Literacy of America Results of the National Assessment of Adult Literacy. Orthopaedic Nursing / National Association of Orthopaedic Nurses. 2009;: p. 28(1), 27–34. <http://doi.org/10.1097/01.NOR.00003>.
- 5.National Information and Referral Service. The 2006 Adult Literacy and Life Skills Survey , Australia and Canada. 2006.
- 6.Institute of Medicine. Roundtable on Health Literacy; Board on Population Health and Public Health Practice. [Online].; 2013 [cited 2017 October 23. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK202445/>
- 7.Jacobson, K. L., and R. M. Parker. , "Health literacy principles: Guidance for making information understandable, useful, and navigable. Discussion Paper, Institute of Medicine, Washington, DC," 2014.

3. การดำเนินการ

กระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : พัฒนารอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพประชาชนไทย ได้แก่

- 1.1.ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล สารสนเทศและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการขับเคลื่อนความรู้ด้านสุขภาพ จากวรรณกรรมและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ
- 1.2. สังเคราะห์องค์ความรู้ (ข้อ 1) ประยุกต์และพัฒนากรอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy conceptual framework) ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย รวมถึงจัดทำข้อเสนอระบบความรู้ด้านสุขภาพไทย (Health Literacy System – Thai Literacy)
- 1.3. นำเสนอและผ่านความเห็นชอบกรอบแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพไทยและข้อเสนอระบบความรู้ด้านสุขภาพไทย ในเวทีประชุมคณะกรรมการผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุข และการประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข

ขั้นตอนที่ 2 : พัฒนาชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนไทย

- 2.1. จัดตั้งคณะกรรมการ / คณะอนุกรรมการ / คณะทำงานวิชาการ ด้านความรู้ (ระบบสุขภาพไทย 4 ระบบ) ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารจากทุกหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข
- 2.2 กำหนดและคัดเลือกประเด็นสื่อสารหลักของแต่ละระบบ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์สุขภาพและความจำเป็นตามเส้นทางชีวิตและสุขภาพของ 5 ช่วงวัย ได้แก่ สตรีและเด็ก วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ
- 2.3.ทดสอบเครื่องมือ(ชุดความรู้)กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นต่อสื่อ และข้อมูลสุขภาพก่อนผลิตและเผยแพร่ เป็นการทดสอบความยากง่ายในการอ่าน (Readability) ความเข้าใจในคำศัพท์ที่ใช้ (Understandability) และการนำไปปฏิบัติ (Action ability) ของสื่อและข้อมูลสุขภาพนั้นๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นได้ว่าสื่อและข้อมูลสุขภาพนั้นๆ มีโอกาสประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย
- 2.4. พัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือ ได้แก่ เทียบเคียงและจัดหมวดหมู่ของประเด็นสื่อสารหลักใหม่เพื่อให้ไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงพิจารณาความยากง่ายของคำศัพท์และจัดเรียงโครงสร้างของประโยค โดยเชิญกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและการสื่อสารจากสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐนอกภาคสาธารณสุข และภาคเอกชน
- 2.5. นำเสนอชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับประชาชนไทยเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุข พิจารณา ปรับ แก้ไข และประกาศเพื่อสื่อสารและเผยแพร่ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

ขั้นตอนที่ 3 : โครงการสำรวจความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย

โดยพัฒนาแบบสำรวจจากชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น เพื่อให้ประเทศไทยมีฐานข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพประชาชนไทย โดยความร่วมมือระหว่าง กรมอนามัย มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานสถิติแห่งชาติ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ศูนย์อนามัยที่ 1 – 12 และสถาบันสุขภาพแห่งชาติ ฯลฯ

4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

- 1) ประชาชนไทยมีชุดข้อมูลความรู้พื้นฐานที่สำคัญและไว้ใช้จัดการสุขภาพของตนเอง และคนในครอบครัวเพื่อยกระดับความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน นำ Thai Health Literacy ไปต่อยอดพัฒนาจัดทำสื่อประกอบประเด็นสื่อสารหลักที่ง่ายต่อความเข้าใจ มีพลังโน้มน้าวให้เกิดการนำไปปฏิบัติและบอกต่อ จนเกิดเป็นสังคมไทยรอบรู้ด้านสุขภาพ